

Elli langemine

Jutustus Tallinna
elust

Riivilombi Ints

El'i langemine

Jutustus Tallinna elust

Tallinnas 1923

J. E. Meigas'e raamatukaupluse kirjastus

A.-S. „Õhiselu“ trükk, Tallinn, Lai tän. 5

Ena filma all.

Albert istus temale näidatud leentooli. See oli pehme ja sügaw nii et Albert sellesse nagu uppus.

Albert oli kohmetanud ja nagu kammitsas, sest see kõik oli teisiti, kui tema omale ette kujutanud.

Ufi seisis nimelt selles, et Albertile Kadriorus wäikene koerakene järelkäima oli hakanud. Koerake oli ilus ja Albert wiis ta oma juure. Seal ilmus järgmisel päewal „Päewalehes“ kuulutus, millega seda kaduma läinud koerakest taga otsiti ja leidjale head waewatasu lubati.

See oli kehwa üliõpilase ellu kui päikse kiir pimedasse keldri. Oli ju Albert üks nendest kehwadest edasirühkjatest, kellel ei perekonda ega omaiseid.

Ja Albert kujutas omale ette, kuidas tema koerakese ta omanikule, noorele prouakesele, tagasi annab, kes siis õnnelikult naeratab ja kuidas siis prouakese mees, kes oma kaasakest nii wäga armastab ja kes ka kätte leitud koerakese üle sama rõõmus on, talle waewatasuks wiis-sada marka... ei, tuhat marka annab...

Nüüd aga. Eideke nagu tuule käes kõssi kuiwanud toores õun, wõttis tema wastu istet ja silitas koerakest. See wingerdas rõõmu pärast nagu kõwera ora otjas ja lakkus eidekese lõugu.

Albert leidis, et selle koerakese asemele oleks palju paremini passinud wana must kass, kes oma saba eidekese nagu mööda uiles ajab.

„Teie olete tõesti hea inimene, noõrherra“, rääkis eideke. „Mõni teine poleks seda kena wäikest koerakest tagasi toonud. Ma olen teile siidamest tänulik.“

See kõne tundus Albertile, kes kogu tee heast waewatasust unistanud, nagu kibe pilge. Oli ju selge, et sellest eidekeselt midagi iseäralist tasuks ei saa, waat', kui ei häbista kahetümne wiie margi andmisega.

„Teie filmadest on näha, et teie aus noormees olete“, rääkis eideke edasi. „Teie ei pea oma waewa eest tasumata jääma.“

Wiimased sõnad olid öeldud niisuguse kindla tooniga, et nooresmehes tasusaamise lootus uuesti ärkas. — Wiimaks maksab weel enam, kui ta loota julgeb; mine, tea wahel elatand naisterahwaste meelt wõi tuju.

„Kui palju teie waewatafu soowite?“ küsis ta Albertilt. See oli küsimus, mis Albertile nagu sea selga ratsafõiduks pakkus.

— Kui palju küsida? — mõtles ta. — Palju ei julge, wähe on ka näotu ja pole midagi kasu. Mine, tea, kus on siin paras määr. . .

„Olge head, nii palju kui soowite!“ julgustas eideke.

— Üks ta kõik, — mõtles Albert. — Küsin ühe kena summa nii, et aitab. Kui tingib jätan maha. Wõi's mul selle eidega tulewikus enam tegemist.

Ja ta hakkas kiiresti endamisi arutama, kui palju küsida. See koer pidi ju eidel iseäranis wäärtuslik olema.

Juba tuli ta kindlale otsusele summa üle ja ootas, mil eideke weel üks kord küsib, et siis täie ükskõiksusega wastata, seal tuli tuppä ilus blond neiu, aastat 17—18, ja küsis:

„Mamma, kas ma tohin Draamateatri professor Puusepa loengule minna?“

„Mis asjale?“ ei saanud eideke aru.

„Professor Puusep loeb ja seletab hüpnootismist“, seletas neiu.

„Ei ole sul waja midagi sinna minna lori kuulama“, torises eideke.

Neiu tõmbas ka kohe huuled trotsi ja kadus toast.

„Ara sa mine!“ kinnitas eideke weel talle tagant järele.

On filmapilke, mis inimest nii waimustawad, et ta nagu halwatud saab. Ja nii kangesti mõjus Alberti peale selle neiu ilu, ta kõnnak ja hääl, et teda nagu oleks teisse ilma tõstetud.

„Noh, noor herra, mis teie soowite, ärge häbenege“, pööras eideke jälle Alberti poole.

Sellel oli aga niisugune maine asi nagu tawu koera leidmise eest kui meelest pühitud. Ta südamel ja ajus oli weel ainult ühel tundel, ainsal mõttel ruumi, mille süütajaks oli see neiu.

„Oli see teie tütar?“ pööras noormees eidekese poole.

„Jah“, wastas see.

„Miks ei lubanud teie talle loengule minna?“

„Pole tal waja ühti sinna minna ilma lori kuulama“.

„Aga see ei ole ometi lori, see on teadus!“

„Mis teadus! Kuhu see naisterahwas-inimene selle teadusega läheb?!“

„Olgu meesterahwas wõi naisterahwas — teadust läheb kõigile waja.“

Eidekese nägu läks tõsiseks.

„Noorherra“, pööras ta Alberti poole. „Ma olen ilmas enam elanud kui teie. Ma arvan, et ma väga hästi tean, mis waja läheb, mis mitte. Näe, mina olen ta juba nii suureks kaswatanud ja tean, mis lubada.“

Albert nägi ära, et siin ka kõige wiisakam edasipääsemine wõimata ja hakkas oma wanakrit tagasi kiskuma.

„Oh, wabandage, armuline proua!“ sõnas ta. „Ma austan teid kui ema väga. Ma ei luba enesel sugugi kahelda, et teie ei tea, kuidas last kaswatada. Hoopis selle wastu, ma oleks õnnelik, kui ma ka teie kaswatusalune oleks!“

Üle eidekese näo libises meelitud naeratus, täis enese armastust ja uhkust.

Albert oli üllatud oma sõnade heast mõjust ja rääkis edasi.

„Mina sain waba kaswatusel. Ma wõisin käia kus tahes. . .“

„Ja, ja . . .“ lausub eideke wahelt. „Poisilapse kaswatus on iseasi.“

„Teie ei luba oma tütarit ka pidudel käia?“

„Kus sa sellega!“ pahwatas eit.

„Aga nii jäeb ta elule hoopis wõdraks. Tal on raske pärast elus läbi saada, kui ta kord wanemateta jäeb, mida ma talle sugugi ei soowiks.“

„Noh, siis on ta mehe walwe all, kui ta wana tüdrukus ei jae. Ja kui jäeb, on weel parem, kui ta noorena ringi kolanud ei ole, elab ka pärast waitist elu.“

Albert waitis. Ta nägi, et rusikaga kiwialast auku läbi ei tao. Et sellest kõneainest loobuda, katsus ta ääri weeri teise jutu peale üle minna.

„Eks ta koolis õppind muidugi, mis tal waja teada“, sõnas Albert eidekese rahustamiseks wastu oma südametunnistust.

Kohe, nagu oleks eidekesele haige koha peale wajunud, löid ta silmad särama ja ta kõneles kuumalt.

„Kool — see on iseasi. Ma olen väga õnnetu, et ma wähe koolis sain käia. Esi käib weel praegugi koolis, aga tal on tihe pea, ei wõta hästi wastu, kipub teistest taha jääma.“

„Siis peaksite järeldajata wõtma — ei ole hea, kui ta teistest maha jäeb.“

„Ma olen nii mitugi korda mõelnud. Naisõpetajate wõimisesse ma ei usu ja meesõpetajad on üleüldse niisugused inimesed, selle hoolde tütarlast jätta ei wõi. . .“

Juba oli Albertil lootus tärkanud Elli järelaitajaks saada, kuid eidefese wiimased sõnad purustasid kõik. Siiski püüdis ta asja parandada.

„Ei wõi ütelda, et kõik meesõpetajad kõlblusetad oleks“, sõnas ta nagu järeelkaaludes.

„Seda küll. Aga kust wõin mina teada, kui aus keegi meesterahwas on.“

See wastus parandas palju. Albertile tuli meelde, kuidas eidefe teda hilju ausaks noormeheks oli kiitnud ja ta tahtis seda kiitust nüüd kasutada.

„Baadake, ma olen üliõpilane“, rääkis ta tagasihoidlikult. „Kehw üliõpilane. Ma olen gümnaasiumi kursuse kuld-aurahaga lõpetanud ja tean wäga hästi, mis järelaitamisel waja, kuid . . . ma pakuks ennast teie tütrele järelaitajaks, kuid ma ei saa kuidagi oma südame ausust paraku teile ettenäidata.“

„Teie ausust ma tunnen“, wastas eidefe. „Kui teie mitte liiga kallist ei taha, wõtaksin ma teid küll.“

„Ma ütlesin, et ma kehw olen ja et wähegi abi saada, jätan tasu määramise täieliselt teie hooleks.“

Eidefe oli liigutatud. Kuid temas oli palju tagasihoidlikust.

„Ma küsin, mis tütar ise arwab sellest.“ — Ja näo ukse poole, kus taga tütar olema pidi, pöörates, hüüdis ta:

„Elli!“

Nüüd oli Albert kahewahel kuidas end ülewalpidada, et mitte eidefeses kahtlust äratada ja fiiski tütrele meeldida. Wiimaks mõtles ta end täitsa tõsisena, ükskõiksena ja asjalikuna ülesnäidata.

Ja õigus — sellega wõitis ta palju.

Teised, kellega eidefe seni rääkind, olid tütart nähes koha mesimeelitajateks muutunud ja tagajärg oli, et neid ei wõetud. Albert aga teenis oma külma rahuga täielise kiidu ja sai koha.

Et tütar temast esimesel filmapilgul ei huwitund, ei rikkunud ta tuju.

Silmapilgu waritseja.

Siis kui tütre järelaitamise kaup eidefesega walmis, tihenes Alberti peas ka plaan Ellit wallata.

See tütarlaps oli teda kui äranoidunud. Kuid see ei olnud fiiski armastus, mis Albertis ärkas.

Kord ja, juba ammu oli ta elus ka armastanud, armastanud puhtalt, hingeliselt. Olguigi põledes firest, oli ta

fiiski keeldunud neiuale himulifelt lähenemast. Tagajärg oli see, et neiu kellegile teisele mehele läks ja kõige endise hingelise armastuse peale vaatamata ning hoolimata, et neil omawahel vähematki pahandust ei olnud, ei taha ta Alberti enam tundagi.

Esimese armastusega kustus ka Albertis õrn armastaw süda täiesti. Kirg oli hirwitades südamet oma võimusesse võtnud. Ta armastas küll, kuid see oli ennem mingisugune tasumine, kui armastus.

Armastataw naisterahwas pidi Alberti kätte langema ja kui see sündinud oli, jättis Albert ta maha nagu kustuma pandud paberostotsa tuhatoosi restoraani lauale.

Tal ei olnud vähematki kaastundmust enam naisterahwaste vastu.

See, et Albert enam südamega ei armastanud, waid kirgedega, andis talle võimaluse kuni wiimase filmapilguni rahulifeks jääda ja oma ihaldamise plaani kawakindlalt läbi wiia.

Nii ka Elli juures.

Esimese tunni puhul, kui nad kahekesi toas olid, aimas Albert loomusunnifelt, et eideke neid ukse taga waritseb, kõiki sõnu hoolega kuulab ja tähelepaneb ning, võib olla koguni, läbi wõtmeaugugi waatab. Ja Albert pidas end tõsifelt ülewal just nagu rüügiks ta koguni mõne meesterahwaga. Täitsa kaineft ja asjalikult, wahete wahel koguni mõnda eidekeselift õpetust andes wõi tasasele ja waifsele elule manifedes.

Albert ei effinud oma aimamistes. Seda märkas ta selgesti pärast tundi eidekese näos, kelle filmis ta nüüid tubliste tõusnud oli.

„Teie olete tõeste tubli õpetaja!“ awaldas eideke oma ettewaatomata kiituse. „Nii peab õpetama!“

Muidugi ei hafanud Albert küfima, kust eideke seda teab, kuidas õpetatud, kuna ta ise sugugi selle juures ei olnud.

Albertil oli selge, et eideke neid ukse taga kuulanud, kuid niifama selgesti aimas ta ka, et eideke seda ka edespidigi teeb.

Järgnewad tunnid oli Albert niifamuti kui esimeselgi.

See tõi Albertile weel teisefordset kasu. Nimelt muutus eideke, kes ifegi koera leidmise tasu andmata unustas, Alberti vastu wäga lahkeks, tema eest koguni ainelifelt hoolifedes. Tihti peale küfis ta Albertilt, kas sel mitte wõlgu ei ole, mis Albert aga muidugi end aumehefta näidates maha salgas. See rõõmustas eidekest ja wahete

wahel pigistas ta Albertile krõbisewa paberi pihku, mis kehvale üliõpilasele nii wäga ära kulus kui kaloss katkise saapa otsa.

Olgugi, et tänutunne eidekese wastu Albertis kaswas, ei loobunud ta sugugi oma plaanist — Ellit oma wõimuse saada.

Tõsi — tüdruk, kes enne nii sõprustlootwalt talle otsa waadanud, muutus tema wastu külmaks, ükskõikseks. Kuid Albert sai aru, et see külmus on ainult nõrk koor üle kuuma were, mis iga filmapill on walmis lõhkema, kuumuse marule wabadust andes.

Nii tõsises kannatlikus töös läks kuu. Eideke oli Alberti's juba nii kindel, et ta teda ei luuranudki. Juba usaldas ta tütre koguni wäljaskäigul Alberti seltsi.

Albert ei muutnud ikkagi weel oma wiisi, teades et kui ka tema ise muudatust warjata suudab, Elli aga ikkagi wälja annab. Sellepärast ootas ta filmapillu, mis kõigiti sünnis neiu waldamiseks, et mitte asjata enneaegu enese wastu eidekese usaldamatust äratada ja mängu kaotada.

See juhus tuli warsti.

Eideke sai kutse naabrilinna pulma sõita.

Oleks need matused olnud, oleks ta ka Elli kaasa wiinud, kuid pulmi pidas ta noore tütarlapse jaoks liig lõbusaks.

Eideke oli Alberti peale nii kindel, et ta selle poolt tütrele midagi paha ei kartnud. Küll pidas ta aga tütrele endale pika manitsuskõne, teda waiw ja waga olla käsvides.

Albert ei teinud sellest wäljagi, et ta süda rõõmupärast sees hüppas.

Kõik läks üldises waikses toonis nagu ifka. Albert ja Elli saatsid eidekese jaama ja tulid tagasi koju. Ka niisid ei awaldanud Albert weel oma õiget loomust.

Ohtul läks Albert ilusasti koju, teades, et tal tegutsemiseks siiski weel kaks terwet waba päewa jäeb.

Tuli järgmise päewa tund. Nagu ifka algas ja lõppes see.

Neiu, kes läbi õõ üksildust ja igawust tumnud, waatas weel korraks soojust otsiwal pilgul Alberti otsa, kuid see oli jaha.

Tund lõppes. Silmapill, kus Albert ülestõusma pidi.

„Neiu Elli!“ lausus Albert neiuile ootamata soojalt. „Mul on teist kahju.“

Elli kohmetas ja waatas suuril filmil Alberti otsa. Niisugust muutust ta ei oodanud.

„Teie olete wist wäga õnnetu!“ jatkas Albert õrnuses edasi.

„Kuidas nii?“ küsis neiu hääletult.

Albert leidis Elli käe. Kui ta selle pihku wöttis, pidi Elli korraks käe ära tõmbama — nii tufsatas soon, kuid jättis.

„Teie olete kõigist lõbust nii ära lahutud, mis teile kui noorele tiitarlapsel waja läheks.“

„Aga teie ise hoiatate kõiksugu lõbude eest?“ sõnas neiu aralt.

Ta oli tasakaalust wäljawiidud ja ei tunnud enam pinda jalge all.

Nüüd jutustas Albert, kuidas ta Ellist kohe aru saanud, teda aidata tahtnud, kuid kuidas see wõimatu olnud eidefese järelwalwe pärast. Nüüd kus eideke teda, Alberti, täiesti uskuda, wõida nende sõprus lõbusamaks eluks alata. Kartes, et neiu end kohe walitseda ei suuda, ei olla tema, Albert, warem rääkinud, nüüd aga olla neil kuni tädi tulekuni aega selle kõigega ära harjuda.

Neiu kogus end ruttu. Silmad omasid elawama ilme ja ruttu muutus ta erkaks ja lustiliseks.

Albert oli koguni teist eeldanud. Ta oli nimelt mõtelnud, et neiu muutub härdameelseks ja siis tema, Albert, ei ole kiski trööstiga. Trööstides ligineb ta neiule, paitades teda kaastundlikult. Neiu jäeb ahastades wäikselts tema käte wahele, trööst muutub sofinaks, musud, esmalt arad, pärast julged wiiwad neiuult enesewalitsemise ja — Albert on eesmärgil.

Kuid nüüd. Elli oli wirt nagu nirk.

Wõis weel teda ulakusega wallatustele wiia ja siis järk-järgult ligi tikkuda, kuid selleks oli Albert see kord laisk.

„Lõõsus sa oled!“ mõtles ta siiski. „Kui mitte praegu, siis täna ometi!“

Ta küsis neiu käest, kas mitte kuhugi teatri wõi kinno minna, aga kui see kohe wastust ei leidnud, tõttas Albert seletama, et parem juba homme, täna wõiks sõbralikult kodus olla ja... tema, Albert, tooks weini.

Sõna „wein“ wöttis neiu kõrwad õhetama, aga kui Albert trööstis, et on ka niisuguseid weine, mis terwisele sugugi kahjulikud ei ole, waid otse ümberpöördukt, kasulikud, ja sealjuures ka koguni ühe ajalehe kuulutuse ette näitas, kus pildi peal laps pakub emale weini ja sõnab ise: „Mamma joo — saad terweks!“ — jäi Elli rahule ja oli rõõmus, et ometi mõnigi päew elus ei pruugi igawust tunda.

Nagu räägitud, nii ka läks.

Albert tõi õhtul weini ja kui see tegi oma töö, pani ajud käärima, ja wäljas algas sume öö, unustas Elli end ja langes rebaseliku Alberti kaisfu.

Mahajäetud.

Need olid ilusad päewad Ellile ja himurad päewad Albertile.

Neiu, kes oma tunniandjat palawasti armastama oli hakanud, andus omas lapselikus süütuses ja puhtuses, kuna elupriiskaja Albertile see ainult üks kordaläinud jahisaak oli.

Päewal, mil eideke koju pidi jõudma, ei tulnud Albert enam.

Tema asemel tuli pakikandja ja tõi lühikesse kirja:

„Ei saa täna tulla.

Albert.“

See kiri oli nii kuiw lafooniline ja ühtegi teist, õrnemat Elli jaoks eraldi, ei olnud sellel kaasal.

See tõi neiu ajudesse juba esimese tumeda pilwe.

Elli läks emale üksi wastu. See imestas esialgu, kui tüdart ükfinda nägi, aga kui see Alberti kirja ette näitas, jäi ta rahulikuks, kuid sõnas ainult:

„Oleks wõinud wiisakamalt kirjutada. Ütleb nii järsult nagu oma wõlglastele.“

Elli ei rääkinud sõnagi. Ta oleks heameelega oma armsama eest kosta tahtnud, kuid salakahtlus südamel, ja et mitte ennast wast kogemata ära anda, — waitis.

Järgmisel päewal ootas Elli Alberti tundi suure igatsusega, kuid see ei tulnud.

Rahutus neiu südamel kippus juba niisuureks minema, et ei tahtnud enam rindu mahtuda. Ja weel raskem oli tagasi tõrjuda mitteteadmiseega ema küsimisi: „Mispärast Albert jälle ei tule?.. Kas teie wahel midagi paha ei juhtunud?“

Ellil oli piinlik raske oma punastamisi warjata. Kuid siiski, ema ei märganud.

Nii läks mõni päew mitteteadmises.

Wimaks otsustas Elli ise waatama minna, miks Albert enam oma nägu ei näita. Kuid seal tuli parajasti teine kiri:

„Austatud proua.

Kahjuks ei saa ma enam Teile tulla, sest et ma täna ära sõidan.

Täna väga Teile lahkuse eest ja soovin preili Ellile head edu.

Terwitades Albert Lest.“

Nüüd paistis saatuse tigidus Elli ees täies suuruses. Kuid veel ootis ta. Dotis kirja, mis temale, Ellile, ainuüksi. Kus Albert uuesti kordab, et ta teda nii väga armastab ja maha ei jäta. Kuid päew läks päewa järele, aga kirja ei tulnud.

Oh, neid naturikkaid öid, mis saatis nüüd mööda õnnetu Elli. Warem oli teda piinanud üksildane olek, see kõrge müür, millega ta ema teda muust lõbusast ilmast lahutas. Nüüd oli see müür mõneks filmapilguks wõetud, kuid enne kui Elli toibudagi sai, oli ta esimeses lõbuhoos kuristikku paisatud.

Mahajäetud Elli oli purustud.

Mitte ainult hea sõbra kaotus ei kurwastanud teda, waid piinas ka teadmatus, mis on nende päewade tagajärg?

Seldefel! Mis sünnib siis, kui ta emaks saab?! Ta on veel ise alles laps, ema walwe all ja korraga...

Need mõtted olid nii rasked ja rõhuvad, et Elli tulewikus ainult musta hädaohtu ees nägi.

Läksid päewad, nädalad.

Nüüd oli Ellile selge, et ta emaks saab.

Kuid seda ei tohtinud siindida! See sündmus oleks nii rabaw olnud, et Elli enam mõeldagi ei oleks osanud.

Tuhanded pildid käisid tema filmade eest läbi näidates teda emana. Ja midagi rõõmustawat Elli nendes ei leidnud.

Näis, et saatuse teda maha jätnud.

Ühel päewal kui ema magas ja ta tilitamata kõõgis nuttis, langesid ta filmad ajalehele, millesse olid mäsitud porgandid. Läbi pisarate wilkus nagu suitsus:

„Ammaemand L. M a a s i k.“

— Selle juure! — käis Ellil korraga mõte peast läbi.

Ja ühel päewal, tulles koolist, astus ta läwele, mille piidal seisis walge portselaan plaat musta kirjaga ja kõlistas.

Ammaemand oli elatand inimene ja väga lahke. Tal oli nii usaldust ärataw nägu nii, et Elli, kes arwas, et ta kuidagi oma häda wast ära seletada ei saa, enese wabana tundis ja kõik oma saladused awaldas.

Elli tundis, et isegi ema temaga nii lahke ei ole olnud.

Pidi ette wõetama kardetaw samm — abort.

Ämmaemand rääkis, et see raske karistuse alla käib, kui asi üles tuleb, et ta weel kunagi seda kellegile teinud ei ole, kuid liigutatud Elli saatusest, kus enam muud abinõu üle ei järe, otsustas seda kardetawad sammu siiski astuda.

„Miks ei karista seadus siis ka meesterahwaid, kelle pärast seda tegema oleme sunnitud!“ ohkas ta.

Kuid olgugi, et ämmaemand kuldne inimene, kuid siiski oli weel üks talistus. Ja see oli raha.

Kust pidi Elli wõtma kolmtuhat marka?!

Kuid seda muretsema pidi, muidu. . .

Peaäegu lootusetalt tuli Elli ämmaemanda juurest jälle tagasi.

— Kolm tuhat marka! — tagus ta ajudes. — Kolm tuhat marka!

— Kui keegi hea inimene teats ja kingiks!

Seal tuli talle jälle ajaleht meelde. Ta mäletas, et ta lugenud oli, kuidas puudust kannatajad neiud omale kuulutuste kaudu raha kingiks mangusid.

Ta wõttis lehe, otsis kuulutusi mööda, kuni esimene sellesarnane ette juhtus. See käis nii:

„Noor neiu
meeltärheitwas kitskuses palub
5000 marka kingida. Olen iga-
suguste tingimistega nõus.
Pakkum. st. „N. K.“ all.“

Niisamasugune kuulutus oli ka talle waja.

Et mitte pikemalt mõelda, kirjutas ta sellesama ümber, ainult wiietuhande asemel pani ta kolmtuhat ja „N. K.“ asemel „E. M.“

Ragu süte peal wiis ta selle kuulutuse „Päewalehte“. Preili, kes ta wastu wõttis, luges selle küll läbi — oh, kuidas Elli süda siis sees põksus — kuid ei annud talle mingisugust tähepanu.

Järgmisel päewal ilmus kuulutus.

Elli kartis kodus seda lehte näha — wast ei suuda ta ennast enam walitseda ja ema saab kõigest aru.

Ta ootas paar päewa ja läks siis kirjadele järele.

Neid oli neli.

Rõik olid nad peaaegu iihesarnased. Lubati raha kinkida, ainult paluti ülesantud kohta järele tulla. Üks nendest kutsus koju, teised kolm wõõrastemajadesse.

Ta läks selle juure, kes kokkusaamise kohaks määranud oma korteri.

See oli keegi ametnik ja ümberkautsetest täiesti lugupeetud isik.

Kui Elli sisse astus, waatas ta teda jalatallast pealaeni. Nähtawasti jäi ta millegiga täiesti rahule, sest nägu omandas lõbusa ilme.

„Olge nii lahked, astuge siia!“

Tuba, kus Elli nüüd astus oli wäheldane ruum. Rest-tuba seisis rikkalikult kaetud laud ja seinä ääres Türgi diivan.

Elli kohmetas.

„Ma tulin teie kirja peale, herra“, algas Elli.

„Tean, tean“, wastas isand. „Olge lahked, istuge!“

„Rahjaks on mul wähe aega“, hädaldas Elli.

„Niiwiisi ei saa teie ju kolmetuhandat marka“, sõnas herra ja, ei tea, mistarwis see teda huwitas, küsis, mis jaoks neiuale seda raha waja.

Peaaegu pisarsilmil jutustas Elli ära oma loo.

„Soo“, sõnas isand igawalt, kui Elli lõpetanud. „Siis selleks on sul raha waja“. — Ja korraga Elli ümbert finni wõttes, finnitab ta:

„Sa pead selle raha saama!“

„Aga lubage ometi mind lahti!“ rabeles Elli.

„Kuidas? Lahti?... Ei, tütrekene, meie läheme istume lauda, joome...“

Ja isand katsus Ellit suudelda.

Käis hele plaks ja Elli oli järsku rabelemisega isanda käte wahelt waba.

„Ma usun, et ma mitte metskasi oma korterisse ei kutsunud...“ kähistas isand. Ei maksa kuulutada, kui inglit mängida tahate“.

„Kuidas inglit?“ ei saanud tütarlaps aru. „Ma tulin ju ainult abi paluma“.

„Ja niiwiisi tahate kolmtuhat marka saada. Ega's teie mõni würstinna ole, kes ainult naeratuse eest raha saab. Tahate minu juure heita, saate raha, ei taha — minge tulnud teed tagasi“.

„Sa Jumal!“ taganes Elli ukse poole.

„Ja politseile teada annan muidu ka weel — see on mu kohus!“

„Teie ei ole inimene — teie olete kurat!“ karjus Elli haawat südamest ja jooksis meeleheitel toast wälja.

Sangemise teel.

Kui neiu jälle tänawal oli, tõi jahe tuuleõhk lahendust. Ta süda oli täis wiha isanda peale, kes talle niisuguste mõtetega oli liginenud, ja oli enesega rahul, et ta õigel ajal uksest välja saanud.

— Aga mis pean ma enesega nüüd peale hakkama?

See küsimus keskis tema filme ette weel enam ähwardawas kujus.

— Emale ära rääkida?.. Ei, seda ei tee ta piinamise surma kartel ka mitte.

Ja õnn oli, et ta selle isanda juure ei jäänud — koju tulles oleks ema kohe aru saanud.

Elli ligines kodule.

— „Oh, Jumal!“ ohkas ta. „Pean ma siis tõeste oma elule otša peale tegema?“

Kuid selle mõtte peletas Elli kohe eemale. Ta armastas elu ju nii väga.

Kodule ligemale jõudes wähenidas ta samme.

Seal astusid ühest hoowiwärawast välja üks meesterahwas ja üks naisterahwas ja Elli kuulis selgesti, kui naisterahwas nagu õnnest särawal näol ütles:

„Ülehomme ei ole mu meest kodus, siis tule jälle!“

Elli jahmatas. Ta pidi peaaegu seisma jääma.

— Wõi siis nii elatakse ilmas!

Ta läks edasi. Ja kui ta weidi aja pärast tagasi waatas, nägi ta kuidas meesterahwas üksi tulema tuli, kuna naisterahwas hoowi tagasi pööras.

Warsti jõudis meesterahwas, kena ja hästi riides noormees Ellile järele.

„Neiu, kas tohin teid saata?“ küsis ta naeratawal näol.

„Oh, ma olengi juba kodus!“ sõnas Elli ja pööras nagu loomusunniliselt ühte hoowi.

Noormees läks edasi.

„Keda teie otšite?“ kuulis Elli korruga oma lähedal ühe naisterahwa hääle. Ta ärkas nagu unenäost ja astus hoowist välja.

Warsti jõudis ta koju.

„Sa jäid weidi kauaks“, sõnas ema.

„Jah“, wastas tütar ja waletas siis tahtmataalt. „Meid peeti kinni ja waliti, kes huwireisule lähöks.“

„Mis huwireisule?“ küsis ema.

Elli oli juba näpu välja wiskanud ja nüüd tuli välja firutada terve käsi.

„Ufi on selles, et naabrilinnas on ilikool, kus õige palju tarkust näidatakse. Kes targemad õpilased on, need sõidavad ühes kooliõpetajatega sinna vaatama.“

„Kas siis sina ka sõidad?“

„Jah“, vastas Elli, kuna ta tundis, kuidas kurt pärast seda kramplikult kofku kiskus.

„Kas kõik kooliõpetajad lähewad?“

„Beaagegu kõik“.

„No siis wõid minna. Ma tuleks ise ka, aga ma tulin alles praegu sealt. Aga ole sa ilufasti, seda ma ütlen. Kui ma pärast kooliõpetajate käest kuulen, et sa ennast pahasti ülewal oled pidanud, ei ole sa enam mu tütar.“

Juhtumisi wäljakukkunud walega oli Elli omale paariks päewaks wabadust muretšenud.

Särgmiseks päewaks küpsetas ja keetis ema talle tubliste toidumooni kaasa ja tahtis ise raudtee jaama saatmaga tulla, kuid Elli seletas, et kooliõpilased kõik nagu soldatid reas lähewad, kuna neid kellegiga rääkida ei lasta ja nii tema ka emaga enam jumalaga jätta ei saa.

Emajäi selle seletusega rahule ja andis tütrele ka weidi taskuraha.

„Aga hoi, et sa ei raiska!“ õpetas ta.

Elli lahkus kodust, et teise linna sõita.

— Ruhu minna?

Nii püstitas edasimõnnes, luges ta ühel majal filti: „Mõbleeritud toad wälja anda.“

Neiu astus sisse. Noormees, kellele ta omad soowid ette kandis, küsis:

„On teil pass kaafas?“

„Ei ole“, vastas neiu.

Tal tuli meelde, et ta oma isikutunnistuse koju lauafahklisse oli unustanud.

„Siis ei wõi ma teile tuba anda“, sõnas noormees nagu sõnu otsides, kuid sõnas wiimaks:

„Siiski wõite jääda minu wastutusel.“

Ja neiu juhutati mööda kõwerat puutreppi teisele forrale, kus oli palju uffi kõrwuti.

Noormees keeras lahti ukse, millel seisis „9“ ja lastis neiu sisse.

Tuba oli tume, olgugi nii õhufesed eesriided afnalt kõrwale liinatud, kui ka paks eesriide ülestõstetud oli.

Rogu toamööbel seisib koos raudwoodist, pesundust selle jalutsi taga, ühest lauast, mille peal peegel ja kahest toolist. Ukse juures olid seinas mõned naelad, kuhu riided wõis riputada.

Laes oli väike elektri lamp.

Oh! toas oli läpaskanud ja tuulutamata. Umargune raudahi külm nagu ei oleks ta kunagi kütta saanud.

Neiu istus. Ta pea oli tihi mõtetest. Midagi ei teadnud, mis ette võtta.

Wiimaks hakkas tal külm ja ta heitis magama enne elektrinuppu ukse kõrwalt üles leides.

Oli juba väljas pime, kui ukse pihhta koputati.

Neiu süda nagu halvati. Ta ei saanud midagi wastata ja kuulas hinge kinnipidades edasi.

Koputati uuesti.

„Kes seal on?“ küsis Elli.

„Mina“, wastas noormehe hääl. „Tehke weidi lahti, mul on waja tupp tulla.“

„Aga ma olen juba riidest lahti!“

„Awage uks ja ma ootan kuni te teki alla lähete.“

„Dodate weidi.“

Neiu tuli teki alt välja ja ilma walguft põlema süütamata awas ukse.

Noormees tõmbas selle kõhe lahti ja astus sisse. Neiu jooksis kiljatades woodi.

Noormees keeras ukse oma järele kinni ja tuli neiu woodi juure, tõmbas teki ääre üles ja enne kui neiu midagi aru oleks saanud, oli juba tema kõrwal woodis.

„Ei tohi!“ hingeldas neiu.

„Tasa, tasa, kui teie ei taha, et teid politseisse wiitakse“, manitses noormees.

Neiu kohkus.

„Mispärast? Kes mind tohib politseisse wiia?“

„Usna lihtsalt. Teie olete siin ilma passita. Teie võite mõni hulkuw awalik naisterahwas olla. . .“

„Aga ma ei ole mitte!“

„Kes seda teab! Passi ju teil ei ole. Teid wiitakse politseisse, et selgeks teha, kes teie isik on. Aga siis tuleb teil pähandusi.“

„Tulgu!“ kinnitas neiu, olgugi et tal süda hirmu pärast wabises.

„Kuid see ei ole weel kõik. Teid wiitakse ka arstlisele järeelwaatusesele, kas teie mitte haige ei ole. . .“

Rüüid nägi neiu end kuristiku äärel seiswat. Ta ei suutnud ennast enam pidada ja puhkes nutma.

„Mis pean ma siis ometi tegema?!“ hädaldas ta, kuna ta ihu nagu lastud linnul wabises.

„Teil on külm“, sõnas noormees ja ajas käe ümber Elli piha.

Neiu ei pannud enam wastu. Tema iseseiswus oli tapetud.

Elumudas.

Noormees lahkus warsti jättes Elli ahastuses lamama. Uks jäi lahti.

Meeleheitlikule Ellile oli see niiid ükskõik. Tema süda oli murtud, hing purustud, niiid söögu ja puregu tema ihu, kes tahab!

Homme päew läheb ta ja annab end nende wõimusesse, kes talle kuulutuse peale kirjutanud!..

Ta nuuksus kumuli woodis ja käed kägistasid patja.

Läks tund, teine.

Raskest hingelisest wapustusest wäsinud Elli jäi waitseks.

Seal tuli talle meelde kodu, ema.

Ta kattis kätega filmad ja surus pea sügawasse patja.

Warsti awati jälle uks ja elekter laes keerati põlema.

Sissetulijad olid noormees ja keegi lähedast uulitsast kaupmees, keda Elli tundis.

Noormees lasi akna eesriide alla, kuna kaupmees woodi juure tuli, et neiule näkku waadata.

„Tuli ära!“ kähises neiu nagu haawatud.

„Kustutage tuli ja minge“, kähkis kaupmees.

Noormees läks tuba enese järel pimedaks keerates.

Kaupmees lukustas ukse ja tuli tagasi woodi juure.

Istudes selle serwale, kiskus ta oma jalad lahti ja ronis neiu kõrwale woodi.

Elli, kellel niiid igasugune sigadus ükskõik oli, nihutas tagapoole andes juurdetulistajale ruumi.

Küll püüdis wõõras teda rääkima awatleda, kuid Elli ei lausunud ainustki sõna. Ta oli kui eluta keha oma wereimeja küüsis.

Wiimaks lepitas neid uni.

Kui neiu ulesärkas, oli juba keskpäew, sest läbi kulunud akna eesriide tungisid tuppa eredad päikese kiired.

Elli tuli üles ja hakkas ennast riidesse panema.

Lauale oli pandud kaksjada marka.

Neiu istus jõuetult toolile.

— Ah, süs nii!..

Seda mõtles ta nii külma rahuga, et ta isegi oma muutuse üle imestas.

— Kuid nii see ei lähe!

Elli istus ja mõtles. Tema tulewik oli kui tundmata maa, enne mida olid metsikud mäed ja kuristikud. Kuid nendest pidi kas mis tahes läbi minema.

Ellile tulid meelde need isandad, kes ta kuulutuse peale wastasid. Kuid täna ei ole nad enam wõõrastemajas.

Uga kui tagasi selle juurde minna, kelle juurest ta kodunt ära jooksnud.

— Jah, — otjustas ta wiimaks. — Käin seal ära ja siis ämmaemanda juure. Wõib olla, aitab Jumal, et puudumine koolist kodus teatawaks ei sa ja ta jälle oma armsa ema juure minna võib... Uga kui see küsib, misugune nägi wälja see linn, kus nad huwireisil käinud...

Takistused olid ärawõitmatad.

Kuid parata polnud midagi. Elli pani ennaft riide ja läks selle isanda poole, kelle kätest ta kord kui murdja küüfist põgenenud.

Ta leidis selle kodust. Enam ei olnud ta tütarlapse tuleku üle nii rõõmus, enam ei olnud tal rikkalikult taetud lauda, kuid wastu wõttis ta Elli lahkest.

Wõimata on kirjeldada neid tundmusi, mis närisid Ellit kui ta sunnitud oli end selle neidude aitaja käte wahele andma.

Elli jäi isanda juure terweks ööks.

Kui ta hommikul koju läks, tuli talle teel kooliõde Aliis wastu.

„Elli!“ hõiskas ta eemalt. „Kust tuled sina?“

Oleks Elli teda warem silmanud, ta oleks teelt kõrwale pööranud, kuid nüüd oli juba hilja.

„Sind ei olnud eila koolis“, seletas Aliis, „ma arwasin, et sa haige oled ja tulin sind waatama. Sinu ema jutustas midagi teise linna sõitmiseft kooliõpetajatega ja terwe kooliga... Mis see tähendab?... Ma ei osanud su emale midagi seletada... Kus sa oled ja mis sa teed?“

Ilma, et sõnakestki oleks rääkinud, pööras Elli ümber ja kadus.

Aliis jäi talle imestanult järele waatama.

— Nüüd on kadunud kodu ja kool! — käis ääretu kurb ohke Elli rinnust läbi, kes Aliisi kui lobisejat plikat tundis, kes ainustki asja ainult enese teada ei suutnud pidada.

Kui Elli wõõrastemajja jõudis, wõttis noormees, kes keegi muu ei olnud kui teener ja uksehoidja teda kui küsalust wastu:

„Miks ei maganud sa see öö kodus?“

„Jätke mind rahule!“ wastas neiu. „Ma maksan toa eest korralikult. Rahe päewa eest on teil saada.“

„Ei. Ainult ühe. Uleilase öö eest maksis see kaupmees. Ja ka eilase eest oleks keegi maksnud, kui teie kodus oleksite olnud“.

Ellil oli selge. Teda peeti siin kui awalikku naisterahwast. Kuid pidi sellega leppima.

Neiu astus tuppä.

Use oli wäheldud, tähendab, tema äraoleku ajal oli siin fiiski magatud.

Neiu istus ja hakkas oma seisukorra üle järele mõtlema.

Wiimaks jõudis ta otsusele weel kord kuulutada ja ka endised wastajad üles otsi. Ning siis ämmaemanda juures ära käia. Mis saab pärast, seda juhatab saatus.

Mõeldud — tehtud. Ta kuulutas ja sai kirje. Käis nende kodus ja sai raha. Tuli ka ette, et mõni wähem andis ja üks wiskas ta hommikul ilma tasu andmata uksest wälja.

See oli pikk ja halb unenägu, kus teda suudeldi ja tallati. Kuid raha oli waja.

Wiimaks käis ta ämmaemanda juures ära ja pööras oma korteri, kus ta haigeks jäi.

Purustud raskes hingepiinas langes nüüd Elli hirmsasse ihupiina. Mitu päewa waewles ta hirmsas palawikus ja külmawärinate hoos.

Ta ei suutnud enam kannatada ja saatis ämmaemandale sõna, olgugi et ta wandunud oli waikida.

See tuli. Bihane. Kuid kui ta peaaegu häwinenud Ellit nägi, muutus ta lahkeks ja piüüdis õnnetut aidata.

Kuid wähe sellest, et Elli oma toa eest maksis, oli waja pahanduste eest ära hoida. Teiste sõnadega, asi oli waja ülesanda enne kui ta ülesleitakse, et käed puhtad oleks.

Ja kui ämmaemand parajasti Elli juures oli, astus uksehoidja noormees politseiga sisse.

Elli wiidi kliinikusse kuna ämmaemand trellide taha asendati.

Ei näinud otša Elli piinadel, mis ta weel tundma pidi enne kui niifaugele terweks sai, et teda haigemajast eeluurimise wangimäija ümber paigutadi.

Mitu korda piüüdis ema, kes asjast kuulda saanud, kui ka mõned tema armsamad kooliõed teda näha, kuid Elli ei lastnud kedagi oma juurde.

Rohutupäew ligines.

Elli kartis seda, kartis kui nõdrameelne. Mitte trahwi pärast mis teda ähwardas, waid kartis näha neid nägusi, mis olnud talle kord nii armsad.

Wiimaks oli see raske tund käes. Elli wõeti wahside wahetele ja wiidi.

Rohus oli rahwarikas, sest ajalehed olid protsessi nii ülespuhunud. Bealkuulajate hulgas istusid niihästi mitmed tema kooliõpetajad kui ka need herrad, kelle juures ta kuulutuste järel käinud.

Ejimeses reas istusid nagu saatuse pilge Elli ema ja see kaupmees, keda wõõrastemaja ussehoidja tema juure toonud.

Protsefs algas.

Elli toodi fahe püsi wahel süüpinki. Tema järel ämmaemand.

Ja astumine üle läwe, waade teda ootajatele näkku, tegi Elli elus wiimase pöörde.

Korraga kõlas hele ja kalk naer nagu metslinnu kisa läbi kohtu saali.

Naeris Elli. Naeris kuna filmad suured ja walged nagu purtskaks neist igafilmapiilk wahtu!

Kõik tõusid püsti.

„Sullumeelne!“ sõnas keegi.

Elli naeris ja sirutas kõigile käsi. Ütski ei liikunud paigast.

Wiimaks jooksis ta ema ta poole.

Kuid naer neiu näol muutus häkiliseks wihaks ja nagu ussi tõrjus ta tagasi oma ema, keda ta nii väga armastanud.

„Ära neetud!“ kiristasid Elli hambad.

Teda kästi ära wiia.

Jumal oli teda inimeste kohtu alt oma kohtu alla üle wõtnud.

Ämmaemandale mõisteti aga, tütarlapse hulkaminemist täieliselt tema süüiks andes, raste karistus.

Erüfist ilmunud ja igalpool saadawal:

Pealinn lõbutseb. Hulga huwitawate
ajakohaste piltidega. Hind 30 marka.

Juutide tulel Gestisse ja nende wälja-
waated. Juudi-Marxs. Huwitaw ajakohane
kirjawara, mida iga Gestlane lugema peaks.
Hind 15 marka.